نگاه

هنر نقاشی روی سفال در روستای چغاسبز

نوشته: مهدی کریمی
عکس‌ها: مهدی کریمی

روستای چغاسبز در ۱۲ کیلومتری شمال شهر بیدستان و در دامنه‌ی کوه‌های سرسبز قرار گرفته است. این روستا به دلیل وجود خاک رس مرغوب و آب گوارا، از دیرباز محل زندگی سفالگران بوده است. امروز، حدود ۲۰ کارگاه سفالگری در این روستا فعال هستند و بخش بزرگی از درآمد اهالی از همین راه تأمین می‌شود.

بیشتر سفالگران چغاسبز از نسل‌های گذشته این حرفه را آموخته‌اند. بسیاری از آن‌ها پدر یا مادر خود را در کودکی کنار چرخ سفالگری دیده‌اند و از همان سال‌ها شروع به کار کرده‌اند. به گفته‌ی اهالی، هیچ‌کس در این روستا بدون گذراندن دوره‌ی شاگردی اجازه ندارد کارگاه مستقل باز کند. این دوره معمولاً سه تا پنج سال طول می‌کشد و شاگرد در این مدت باید تمام کارهای سخت کارگاه را انجام دهد.

سفال‌های چغاسبز به دو دسته‌ی کلی تقسیم می‌شوند: ظروف کاربردی و سفال‌های تزئینی. ظروف کاربردی شامل کاسه، بشقاب، کوزه‌ی آب و تنگ‌های کوچک است که بیشتر مشتری‌های محلی دارند. اما سفال‌های تزئینی، به‌ویژه بشقاب‌های بزرگ با نقش پرنده و درخت، بیشتر توسط گردشگران و خریداران شهری خریداری می‌شود. به گفته‌ی برخی از سفالگران، فروش این نوع سفال‌ها در سال‌های اخیر رشد قابل توجهی داشته است.

فرایند ساخت سفال در چغاسبز هنوز به شکل سنتی انجام می‌شود. ابتدا خاک رس را چند روز خیس می‌کنند تا نرم شود، سپس آن را ورز می‌دهند تا حباب‌های هوا از آن خارج شود. بعد از شکل‌دهی روی چرخ، ظرف‌ها را در هوای سایه خشک می‌کنند و سپس در کوره‌ای هیزمی با دمای حدود ۹۰۰ درجه‌ی سانتی‌گراد می‌پزند. پخت یک نوبت معمولاً ۱۲ تا ۱۵ ساعت طول می‌کشد و هر کارگاه در ماه یک یا دو بار کوره روشن می‌کند.

نقاشی روی سفال مرحله‌ای است که بیشترین وقت صرف آن می‌شود. نقاش‌ها ابتدا با قلم‌موی نازک طرح را روی سفال پخته‌شده می‌کشند و سپس با رنگ‌های طبیعی، مانند اکسید آهن برای قهوه‌ای و اکسید مس برای سبز، نقش‌ها را پر می‌کنند. بعد از یک پخت دیگر، لعاب شفاف روی سطح کشیده می‌شود تا ظرف براق و مقاوم شود. این مرحله‌ی آخر کار است و معمولاً ۲ تا ۳ روز طول می‌کشد.

با وجود رشد گردشگری، سفالگران با مشکلاتی روبه‌رو هستند. کمبود آب در تابستان، افزایش هزینه‌ی سوخت و رقابت با تولیدات کارخانه‌ای از جمله‌ی آن‌هاست. برخی از جوانان روستا هم ترجیح می‌دهند به شهر بروند و کار دیگری پیدا کنند، چون درآمد سفالگری را ناپایدار می‌دانند. با این حال، تعدادی از هنرجویان جوان در کارگاه‌ها مشغول یادگیری هستند و امید دارند که این هنر از بین نرود.

ادامه در صفحه‌ی ۲۷

سفال‌های چغاسبز هنوز نفس می‌کشند

سفال‌های چغاسبز هنوز نفس می‌کشند